

1706. január 1-én lépett életbe. Az igazgatók beiktatását és a szerződés kihirdetését József király 1705. okt. 6-án a magyar kamarára bizta.

Dr. Takáts Sándor.

Magyar marhák s lovak szállítása Csehországba. A harminczéves háboruban Csehország egész gazdasága megsemmisült. Hogy a földet művelhessék, külföldről s főleg Magyarországból kellett lovakat s szarvasmarhákat szállítaniok. Egyes főurak és kereskedők felhasználván a kedvező alkalmat, meglehetősen számban hajtották a magyar marhát Csehországba. Pálffy Pál kamarai elnök kétszer is kapott szabad utlevelet 200—200 marha hajtására Csehországba gazdasági czélokra. 1638-ban Mansfeld is vám- és harminczadmentesen vitet száz magyar igás marhát saját jószágaira. 1640-ben okt. 24. Pálffy ismét 100 marhát hajtott Prágába gazdasági czélra. Ugyanez év augusztus havában maga a király rendel küldetni: 100 magyar marhát és 50 tenyész-kanczát az elpusztult Csehországba. (Hung. fasc. 14501.)

Dr. T. S.

A magyar kamara futása Pozsonyból 1645-ben. Elterjedvén Pozsonyban a veszedelmes hír, hogy a svédek a Morva völgyén sietve közelednek a város felé, roppant zürzavar keletkezett az egész vidéken. Mivel az összes hajókat jó eleve Komáromba usztatták le a Dunán, senki sem menekülhetett. A szárazföldön ugyanis azért nem futhattak, mivel a vaklárma szerint a budai pasa nagy sereggel közeledett a nyugati részek felé. A magyar kamara tanácsosai és tisztjei azonban, még a hajók távozása előtt módját ejtették, hogy a legerősebb végvárba Győrbe juthassanak. Mórócz Farkas tanácsos volt az egyetlen, aki nem adta fejét a futásra s a vén nádor mellett Pozsonyban maradt. A kamara tagjai a pénztárt sem vihették magukkal. Különben azt ugyan bátran elemelhették a svédek, mivel egy fillér sem volt benne! Még a menekülés előtt, Törös János kamarai tanácsost Rákóczy fejedelemhez kellett volt küldeni; mivel azonban a kamara tárházában egy fillér sem volt, az 500 forintnyi költséget kölcsön útján kellett beszerezni. Kölcsönt azonban csak úgy kapott a kamara, hogy a hitelezőnek hármasszoros biztosítékot adott. E közben a vaklárma tovább terjedvén, az óvári királyi uradalom pompás marháit és nyájait Neustadtba hajtották, s hogy a svédek el ne vihessék, nagy részét levágták és megették. A barát földi királyi ménest is Ausztriába hajtották.

A kamara távozása tömérdek zavart okozott Pozsonyban. Nem volt senki, aki az ügyeket elintézte volna, s az öreg nádor csak úgy görnyedt a munka alatt. A Győrben időző kamarát tehát visszarendelték Pozsonyba. A jó urak azonban nem hitték, hogy a svédek nincsenek Pozsonyban, s nem jöttek haza. Június 4-én Ferdinánd már a harmadik parancsot meneszti hozzájuk, s megbizza a nádort, hogy azok ellen, akik nem jönnek vissza Pozsonyba, indítsa meg a törvényes eljárást. Ez hatott, s a nyár végére ismét Pozsonyban volt a vaklárma elszaladt kamara.

Az időközben Pózsonyban kiütött dögvész miatt azonban őszre megint Somorjába távozott. (Köz. pénz. levélt. Hungarica fasc. 14511. májustól októberig.)

Dr. T. S.

Magyar lovak vásárlása a spanyol királyné számára 1648-ban. Waldstein Miksa gróf, főistálló-mester 1648. márcz. 6-án szabad útlevelet kér az udvari kamarától: 5 kocsi fogat azaz 30 jeles magyar lóra (auf 5 Zueg Gutschy, oder auf dreisig Pferd), melyeket Jacob Trosli udvari zsidó fog vásárolni a spanyol királyné megbízására Magyarországbain. Mivel a lovak — írja Waldstein gróf — mindenféle hihetetlen drágák, vám- és harminczadmentességet is kér a 30 ló kihajtására. Együttal azért is esedezik, hogy a magyar kamara elnöke a magyar vásárokon elővételi jogot adjon Trosli udvari zsidónak. Szükséges ez, mivel a vásárokon mód nélkül kapkodják a lovakat. Mondanunk sem kell, hogy ő felsége Waldstein mindkét kívánságát teljesítette, a folyamodásra (Közös pénzügyi levéltár: Hungarica fasc. 14517.) maga irván rá a „fiat“ szót.

Dr. T. S.

Gyarmatszerzési tervek kétszáz év előtt. A bécsi cs. és kir. udvari házi és állami levéltárban, a bécsi udvar londoni követeinek levelezéséből, arról az eddig ismeretlen adatról értesülünk, hogy monarchiánk 1702-ben abban a helyzetben volt, hogy gyarmatokat szerezhetett volna! persze nem a maga jószántából, hanem szövetségeseinek, Anglia és Hollandia sürgetésére. Az angolok ugyanis I. Lipót király rendkívüli követének, Wratislaw grófnak kínálva kínáltak indiai és másféle spanyol gyarmatokat. Maga az angol királyné is megkérdezte Wratislaw gróft, hogy a gyarmatok ügyében miféle utasításai vannak? — Sem mifélék, fölség! felelte ő, a minthogy igazat is mondott!

Az angol államférfiak azonban mindegyre ösztökölték Wratislawot és Hoffmann rendes követet. 1702. febr. 18-án így ír Wratislaw I. Lipótnak: „Ha Montezuma meghódol felségednek, az angolok és hollandok biztosítják védelmükről. A perui vicekirály: gróf Carasin révén, talán lehetne vele korrespondenciát kezdeni. Tárgyalni kellene Jamaika kormányzójával, Bembow admirálissal és Mexikó vicekirályával fölséged nevében. Küldjön fölséged hozzám sürgősen spanyol nyelvben jártas embereket, hogy azokat egy angol hajóval azonnal Jamaikába küldhessem „ad tractandum“! A spanyol Indiák kormányzóival is tárgyalni kellene! Irjon felséged is Montezumának. Godolfin mylord sokat beszélt velem az Indiák ügyében. Itt erősen biztatnak“ stb.

I. Lipót azonban mindezen sürgetésekre és ajánlatokra nem is hederített, sőt az egész bécsi udvarban, egyetlen államférfi sem találkozott, aki ezen ajánlatoknak jelentőségét képes lett volna fölfogni. *Dr. T. S.*

Rozsdamentesség föltalálása. Halleweil Ferencz gróf a XVIII. század elején feltalálta a módját, miként lehet a vasból készült tárgyakat rozsdamentessé tenni. Mivel találmánya, főleg hadiszempontból volt